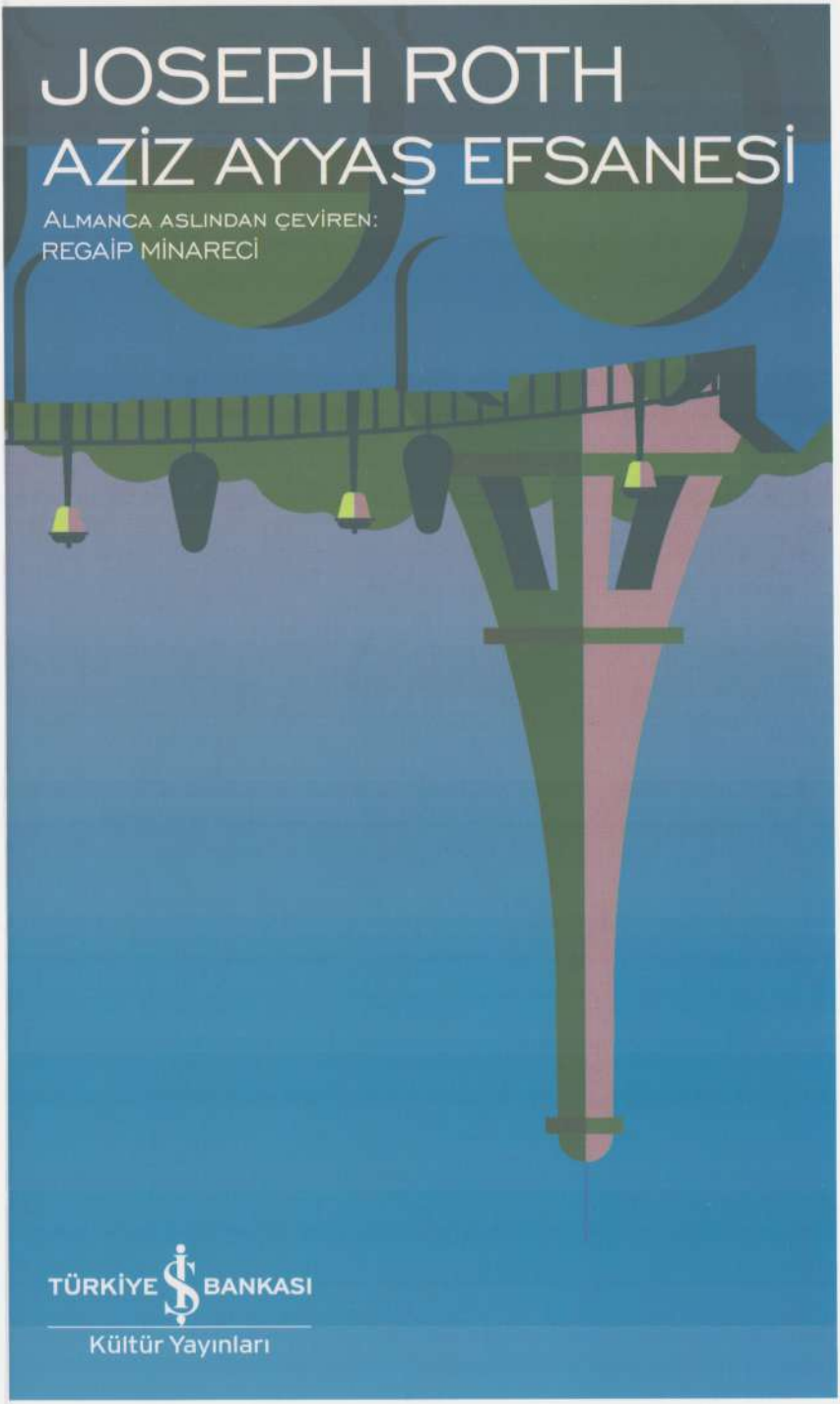
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 204

JOSEPH ROTH

AZİZ AYYAŞ EFSANESİ

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
REGAİP MİNARECİ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5631

JOSEPH ROTH
AZİZ AYYAŞ EFSANESİ

ÖZGÜN ADI
DIE LEGENDE VOM HEILIGEN TRINKER

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
AHMET BATMAZ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM AĞUSTOS 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-201-9

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66 Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: REGAİP MİNARECİ

1955 yılında İstanbul'da doğdu. Münih'te geçen lise ve üniversite yıllarının ardından 1977 yılında Hürriyet Grubu'nda çevirmen olarak çalışma hayatına atıldı. Hürriyet Dergi Grubu, Tercüman, Milliyet Dergi Grubu, Güneş Gazetesi ve Doğan Kitap'ta editör, yazışleri müdürü, yayın yönetmeni ve yayın koordinatörü olarak uzun yıllar idari görevlerde bulundu. Önceleri gazeteciliğin yanı sıra sürdürdüğü edebiyat çevirmenliğine artık zamanının önemli bir bölümünü ayırarak devam ediyor.

Modern
Klasikler
Dizisi - 204

Joseph Roth

Aziz Ayyaş Efsanesi

Almanca aslından
çeviren: Regaip Minareci

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

1

1934 yılının bir bahar akşamı olgun yaşta bir beyefendi, Sen Nehri üzerindeki köprülerden birinin nehrin kıyısına uzanan taş basamaklarını indi. Neredeyse bütün dünyanın bildiği gibi –ama yeri gelmişken yine de bu konuda insanların belleğinin tazelenmesi gerekir– orada Paris'in evsizleri yatar ya da daha doğrusu kamp kurmuştur.

İşte bu evsizlerden biri, yabancı kentlerin turistik yerlerini görmek isteyen bir seyyah izlenimi uyandıran bu olgun yaştaki iyi giyimli beyefendiyle tesadüfen karşılaştı. Gerçi bu evsiz de birlikte yaşadığı diğer bütün evsizler gibi perişan ve acınası haldeydi, ama olgun yaştaki iyi giyimli beyefendinin dikkatini çekmişti; nedenini bilmiyoruz.

Belirtildiği üzere akşam saatleriydi ve nehrin iki yakasını bağlayan köprülerin altında rıhtıma ve köprü üstlerine göre daha yoğun bir karanlık hüküm sürüyordu. Perişanlığı gözden kaçmayan evsiz barksız adam biraz yalpaladı. Olgun yaştaki iyi giyimli beyefendiyi herhalde fark etmemişti. Yalpalamayan, aksine emin adımlarla dosdoğru yürüyen beyefendi ise yalpalayan adamı belli ki uzaktan fark etmişti. Olgun yaştaki adam, perişan adamın açıkça yolunu kesti. Karşılıklı durdular.

"Nereye gidiyorsunuz, kardeşim?" diye sordu olgun yaştaki iyi giyimli beyefendi.

Diğeri onu bir an süzdükten sonra, "Bir kardeşim olduğunu bilmiyordum, yolun beni nereye götüreceğini de bilmiyorum," dedi.

"Size yolu göstermeye çalışacağım," dedi beyefendi. "Ancak sizden alışılmamış bir ricada bulunacağım için bana kızmayın."

"Hizmetinizdeyim," dedi perişan durumdaki adam.

"Bazı hatalar yaptığınızı görüyorum gerçi. Ama Tanrı sizi yoluma çıkardı. Paraya ihtiyacınız var mutlaka, alınmayın bu sözüme! Bende çok fazla var. İhtiyacınız olan miktarı bana samimiyetle söyler misiniz? En azından şu an için?"

Diğeri birkaç saniye düşündükten sonra, "Yirmi frank," dedi.

"Bu kesinlikle çok az," dedi beyefendi. "Mutlaka iki yüze ihtiyacınız vardır."

Perişan haldeki adam bir adım geriledi, düşecekmiş gibi oldu, ama yalpalasa da dimdik durabildi. Ardından, "İki yüz frangı elbette yirmi franga tercih ederim, ama ben şerefli bir adamım. Sanırım beni yanlış anladınız. Teklif ettiğiniz parayı şu nedenlerle alamam: Birincisi, sizi tanıma mutluluğuna erişmedim; ikincisi, bu parayı size nasıl ve ne zaman iade edebilirim bilmiyorum; üçüncüsü, siz de beni uyarma olanağı bulamazsınız. Çünkü bir adresim yok. Bu nehrin neredeyse her gün başka bir köprüsünün altında kalıyorum. Buna karşın adresim olmasa da az önce belirttiğim gibi şerefli bir adamım."

"Benim de adresim yok," dedi olgun yaştaki adam, "ben de her gün başka bir köprünün altında kalıyorum, buna rağmen şu iki yüz frangı nezaketen kabul

etmenizi rica ediyorum; ayrıca sizin gibi bir adam için gülünç bir meblağ bu. Geri ödeme konusuna gelince, parayı iade edebileceğiniz bir banka hesabı veremeyişimi size açıklayabilmek için biraz geriye gitmem gerekiyor. Lisieux'lü küçük Azize Teresa'nın hikâyesini okuyunca Hıristiyan oldum. Şimdi azizenin kolayca bulabileceğiniz Sainte-Marie des Batignolles Şapeli'ndeki* küçük heykeline büyük saygı duyuyorum. Yok değerindeki şu iki yüz frangı toparladıktan sonra vicdanınız sizi bu gülünç meblağı borçlu kalmamaya zorlarsa lütfen Sainte-Marie des Batignolles'e gidin ve parayı az önce ayini okumuş olan papazın eline bırakın. Borçlu olduğunuz biri varsa, küçük Azize Teresa'dır bu. Ama unutmayın: Sainte-Marie des Batignolles'de."

"Görüyorum ki," dedi perişan durumdaki adam, "beni ve dürüstlüğümü tamamıyla anlamışsınız. Sözümü tutacağıma size söz veriyorum. Ancak ayine sadece pazarları gidebilirim."

"Lütfen, pazarları olsun," dedi olgun yaştaki beyefendi. Cüzdanından iki yüz frank çıkardı, yalpalayan adama uzatıp "Teşekkür ederim!" dedi.

"Benim için bir zevkti," dedi beriki ve hemen yoğun karanlığa dalıp gözden kayboldu.

Çünkü bu arada aşağıya karanlık çökmüştü; yukarıda, köprülerin üzerinde ve rıhtımda, keyifli bir Paris gecesini müjdeleyen gümüşi sokak lambaları yanmıştı.

---

* 1824 yılında Paris'in Batignolles bölgesinde yaşayan 5000 kişi için inşa edilen Sainte-Marie des Batignolles Şapeli, 1834 yılında genişletilmiştir. 1851 yılında mimar Paul-Eugene Lequeux'nün son şeklini vermesiyle bugünkü Sainte-Marie Batignolles Kilisesi ortaya çıkmıştır. (ç.n.)

2

İyi giyimli beyefendi de karanlığa dalıp gözden kayboldu. Gerçekten o da Hıristiyanlık inancına geçme mucizesine nail olmuştu. O da en yoksul insanlarınki gibi bir hayat sürmeye karar vermişti. Bu nedenle köprü altında yaşıyordu.

Diğerine gelince içkiciydi, tam anlamıyla bir ayyaştı. Adı Andreas'tı. Ayyaşların çoğu gibi hayatı rastlantılara bağlıydı. Uzun zamandır cebinde iki yüz frangı olmamıştı. Belki de üzerinden uzun zaman geçtiği için, köprülerden birinin altında bulunan ender sokak lambasının cılız ışığında küçük bir kâğıtla bir kurşunkalem parçası bulup çıkardı, küçük Azize Teresa'nın adresini ve o andan itibaren azizeye borçlu olduğu iki yüz franklık tutarı yazdı. Sen kıyısından rıhtıma çıkan merdivenlerden birini tırmandı. Orada bir lokanta olduğunu biliyordu. İçeri girdi, bolca yiyip içti, çok para harcadı, her zaman olduğu gibi köprü altında geçirmeyi düşündüğü gece için yanına bir şişe içki daha aldı. Hatta bir çöp kutusundan bir gazete çekip çıkardı. Ama okumak değil, üzerine örtmek için. Çünkü gazete sıcak tutar, bunu bütün evsizler bilir.

3

Andreas ertesi sabah alışkın olduğundan daha erken kalktı, çünkü alışkın olmadığı kadar iyi bir uyku çekmişti. Uzun süre düşündükten sonra dün bir mucize yaşadığını hatırladı, evet mucizeydi. Gazetenin altında geçirdiği sıcacık gecede uzun zamandır uyumadığı kadar iyi uyuduğunu düşündüğü için yıkanmaya karar verdi; soğuk mevsimde bu işi aylardır yapmamıştı. Ancak soyunmadan önce elini bir kez daha ceketinin sol iç cebine attı; mucizeden artan, elle tutulur son bakiye anımsadığı kadarıyla burada olmalıydı. Hiç değilse yüzünü ve boynunu yıkayabilmek için Sen Nehri'nin eğimli kıyısında olabildiğince kuytu bir yer aradı. Gelgelelim kendi türünden zavallı insanların (bu insanlara içinden bir anda sefil dedi) her yerde olduğu ve yıkanmasını izleyecekleri hissine kapılıp kararından vazgeçti ve sadece ellerini suya daldırmakla yetindi. Daha sonra ceketini yeniden giydi, elini bir kez daha sol iç cebindeki banknota attı ve kendini tamamen temizlenmiş ve adeta değişmiş hissetti. Güne, çok uzun zamandan beri boşa harcamaya alıştığı günlerinden birine başladı; o gün yine her zamanki gibi tesadüflerin ona her gün bahşettiği azıcık parasını ucuz içkiye yatırmak üzere Rus-Ermeni lo-

kantası Tari-Bari'nin bulunduğu Quatre Vents Sokağı'na gitmeye karar verdi.

Kimi haftalık derginin illüstrasyonlarının çekimine kapılarak önünden geçtiği ilk gazete bayiinin önünde durdu; ama o günün günlerden hangisi olduğunu, tarihi ve haftanın hangi günü olduğunu öğrenme merakı da ansızın içini sarmıştı. Bunun üzerine bir gazete satın alıp günlerden perşembe olduğunu gördü, bir perşembe günü doğduğunu anımsadı, ansızın ve tarihe bakmadan *bu* perşembeyi kendi doğum günü kabul etmeye karar verdi. İçini çocuksu bir kutlama sevinci kapladığı için kendini iyi, evet asil niyetlere vakfedip Tari-Bari'ye girmeme hususunda bir an bile duraksamadı, ama onun yerine elinde gazeteyle daha iyi bir tavernaya gidecek, romlu bir kahve içip tereyağlı ekmek yiyecekti.

Böylece hırpani kıyafetine rağmen kendinden emin bir tavırla burjuva insanların girip çıktığı bir bistroya gitti, bir masaya oturdu, oysa çok uzun zamandır sadece tezgâhın başında dikilmeye, daha doğrusu oraya yaslanmaya alışmıştı. Evet, oturdu. Oturduğu yerin karşısında bir ayna bulunduğundan ister istemez kendi yüzünü seyretti, öyle ki kendiyle yeniden tanışıyor gibiydi. Gelgelelim irkildi. Son yıllarda aynalardan neden böylesine ürktüğünü anladı aynı zamanda. İnsanın kendi sefilliğini kendi gözleriyle görmesi hoş değildi çünkü. Bu yüze bakmak zorunda kalmadıkça ya hiç yüzü yokmuş ya da sefalete düşmeden önceki günlerine ait eski yüzüne sahipmiş gibi oluyordu.

Ama belirtildiği üzere şimdi irkilmişti, özellikle de kendi fizyonomisini çevresinde oturan kibar adamlarınkiyle kıyaslayınca irkildi. Bir hafta önce gitmiş, imkânlar nispetinde iyi kötü tıraş olmuştu; kader yoldaşlarından

biri arada sırada bir kardeşini bedava denecek bir ücret karşılığında tıraş ediyordu. Ama şimdi yeni bir yaşama başlamaya karar verdiğine göre gerçekten, adamakıllı bir tıraş olmalıydı. Bir sipariş daha vermeden önce doğru dürüst bir berber dükkânına gitmeye karar verdi.

Bunu düşünür düşünmez yerinden kalktı ve bir berber dükkânına gitti.

Bistroya döndüğünde daha önce oturduğu yer doluydu, dolayısıyla kendini aynada ancak uzaktan görebiliyordu. Ama değişmiş, gençleşip güzelleşmiş olduğunu fark etmesi için tamamen yeterliydi. Evet, yüzünden adeta bir ışıltı yayılıyor, giysilerinin hırpaniliğini, gömleğinin açıkça yıpranmış göğüs kısmını ve kenarları sökülmüş yakanın çevresine doladığı kırmızı-beyaz çizgili kravatını önemsiz kılıyordu.

Bizim Andreas böylece oturdu, yenilenmiş olmanın bilinci içinde, bir zamanlar sahip olduğu ve şimdi adeta eski bir sevgili gibi ona dönmüş olan özgüvenli bir ses tonuyla, bir "café arrosé rhum" ısmarladı. Siparişi geldi, hem de diğer zamanlar garsonların itibarlı müşterilerine karşı takındığına tanık olduğu büyük bir saygıyla getirildiğini fark ettiğine inandı Andreas. Bu durum bizim Andreas'ın gururunu pek okşadı, onu yüceltti ve tam da o gün doğum günü olduğu varsayımını doğruladı.

Evsizin yakınındaki bir masada tek başına oturan bir beyefendi onu uzun süre süzdü, sonra dönüp şöyle dedi: "Para kazanmak ister misiniz? Benim için çalışabilirsiniz. Yarın taşınacağım da. Karıma ve nakliyecilere yardım edebilirsiniz. Bence yeterince güçlü kuvvetlisiniz. Yapabilirsiniz, değil mi? İstersiniz, değil mi?"

"Elbette isterim," dedi Andreas.

"İki günlük bir iş için ne istersiniz?" diye sordu beyefendi. "Yarın ve cumartesi günü için? Oturduğum dairenin çok geniş ve taşınacağım dairenin daha da geniş olduğunu bilmenizi isterim. Hem eşyam da çok. Benim şirkette işlerim var."

"Rica ederim, hazırım!" dedi evsiz.

"İçer misiniz?" diye sordu adam.

İki Pernod söyledi, beyefendi ve Andreas kadehlerini tokuşturdular, ayrıca ücrette de mutabık kaldılar: İki yüz frank.

"Birer tane daha içelim mi?" diye sordu adam, ilk Pernod'yu bitirdikten sonra.

"Ama bu defa ben ödeyeceğim," dedi evsiz Andreas. "Çünkü beni tanımıyorsunuz: Ben şerefli bir adamım. Dürüst bir işçiyim. Ellerime bakın!" Ellerini gösterdi: "Kirli, nasırlı, ancak dürüst işçi elleridir bunlar."

"İşte bu hoşuma gider!" dedi beyefendi. Parıldayan gözleri, pembe çocuksu bir yüzü, tam ortasında siyah, küçük bir bıyığı vardı. Genel olarak hayli sevimli bir adamdı, Andreas hoşlanmıştı ondan.

Böylece birlikte içtiler, Andreas ikinci turun parasını ödedi. Çocuk yüzlü beyefendi ayağa kalkınca, Andreas onun çok şişman olduğunu gördü. Adam cüzdanından bir kartvizit çıkarıp üzerine adresini yazdı. Ardından aynı cüzdandan bir de yüz franklık banknot çekti ve ikisini de Andreas'a uzatıp şöyle dedi: "Yarın gelmenizi kesinleştirmek için! Sabah sekizde! Unutmayın! Kalanını da ödeyeceğim! İş bitiminde birlikte birer aperitif daha alırız. Görüşmek üzere, sevgili dostum!" Şişman, çocuksu yüzlü beyefendi sonra uzaklaştı ve Andreas en çok şişman adamın adresle parayı aynı cüzdandan çıkarmış olmasına şaşırmıştı.

Şimdi parası olduğuna ve daha çok kazanma şansı bulunduğuna göre o da kendine bir cüzdan edinmeye karar verdi. Böylece deri ürünleri satan bir mağaza aramaya koyuldu. Yolunun üzerindeki ilk mağazada genç bir tezgâhtar kız çalışıyordu. Tezgâhın arkasında duruşuyla gözüne pek güzel göründü; ciddi siyah bir elbise giymişti, göğsünde beyaz küçük bir önlük, saçında bukleleri, sağ bileğinde kalın bir altın bileziği vardı. Andreas kızın önünde şapkasını çıkarıp neşeyle, "Bir cüzdan arıyorum," dedi. Kız, onun pıyrım pıyrım giysilerine göz ucuyla baktı, ancak kötü niyetli bir bakış değildi bu, müşteriyi değerlendirmek istemişti yalnızca. Çünkü dükkânında pahalı, orta pahalılıkta ve çok ucuz cüzdanlar bulunuyordu. Gereksiz sorulara yol açmamak için hemen bir merdivenin basamaklarını çıkıp en üst raftan bir kutu aldı. İçinde, müşterilerin bir başkasıyla değiştirmek üzere geri getirdiği cüzdanlar vardı. Andreas bu sırada kızın çok güzel bacaklara ve zarif iskarpinlere sahip olduğunu fark edip, kendisinin de böyle baldırlar okşayıp, böyle ayaklar öptüğü artık yarı unutulmuş zamanları anımsadı; gelgelelim yüzleri, o kadınların yüzlerini hatırlamıyordu artık; tek bir kadının, uğruna hapis yattığı kadının yüzü hariç.

Bu arada kız merdivenden inip kutuyu açtı; Andreas fazlaca incelemeden en üstte duran cüzdanlardan birini seçti. Ödemeyi yaptı, şapkasını yeniden giydi, kıza gülümsedi, kız da ona gülümsedi. Dalgın bir ifadeyle yeni cüzdanını cebine, paranın yanına koydu. Cüzdanı bir anda anlamsız buldu. Diğer yandan aklı şimdi merdivenle, kızın bacaklarıyla ve ayaklarıyla meşguldü. Bu nedenle eskiden nice hazlar tattığı yerleri aramak üzere Montmartre'a giden yola yöneldi. Dik ve dar küçük bir

sokakta kızların olduğu tavernayı buldu. Birkaçıyla birlikte bir masaya oturdu, bir tur içki ısmarladı, kızlardan birini, ona en yakın oturanı seçti. Sonra kızın odasına gitti. Henüz ikindi olmasına karşın neredeyse şafak sökünceye kadar uyudu; tavernacılar iyi niyetli insanlar olduklarından uykusunu bölmediler.

Ertesi sabah, artık cumaydı; işe, şişman beyefendinin evine gitti. Burada evin eşyaları saran hanımına yardım edecekti; gerçi nakliyeciler işlerini yapıyordu, ama Andreas'a da zor ama pek ağır olmayan yeterince iş kalmıştı. Günün ilerleyen saatlerinde kaslarının eski gücünü kazandığını hissetti ve çalışmaktan mutlu oldu. Çünkü çalışarak büyümüştü, babası gibi kömür madeni işçisiydi, biraz da çiftçiydi büyükbabası gibi. Evin hanımı anlamsız emirleriyle, tek solukta şuraya buraya koşturmasını buyurmasıyla kafasını altüst edip onu sinirlendirmese iyi olacaktı. Ne var ki kadın da heyecanlıydı, anlıyordu Andreas. Bir anda taşınıvermek kolay olmasa gerekti, hem belki de yeni ev onu korkutuyordu. Kadın giyinikti; sırtında mantosu, başında şapkası, elinde eldivenleri, küçük bir çanta ve şemsiyeyle duruyordu; oysa bir günü, bir geceyi ve ertesi sabahı da bu evde geçirmek zorunda olduğunu bilmesi gerekirdi. Arada sırada dudaklarını boyaması gerekiyordu ve Andreas bunu çok iyi anlıyordu. Çünkü o bir hanımefendiydi. Andreas bütün gün çalıştı. İşini bitirdiğinde evin hanımı, "Yarın sabah tam yedide burada olun," dedi. Küçük çantasından bir kese çıkardı, içinde gümüş paralar vardı. Epeyce aradıktan sonra on franklık bir madeni para geldi eline, vazgeçti, sonra keseden beş frank almaya karar verdi. "Bahşişiniz!" dedi. "Ama," diye ekledi, "sakın hepsini içkiye yatırmayın ve yarın tam vaktinde gelin!"

Andreas teşekkür etti, bahşişi içkiye yatırdı ama daha fazla içmedi. O geceyi küçük bir otelde geçirdi.

Sabah altıda uyandırıldı. Zinde olarak işine gitti.

4

Böylece ertesi sabah nakliyecilerden önce gelmişti. Evin hanımı önceki gün olduğu gibi hazırdı; başına şapkasını, eline eldivenlerini giymişti; hiç yatmamış gibiydi, Andreas'a cana yakın bir ifadeyle, "Dün uyarıma uyup gerçekten bütün paranızı içkiye yatırmadığınızı görüyorum," dedi.

Andreas işe koyuldu. Kadına taşındıkları yeni eve kadar da eşlik etti, sevimli şişman adamın gelmesini bekledi, adam da ona söz verdiği ücreti ödedi.

"Sizi birer içki içmeye davet ediyorum," dedi şişman beyefendi. "Gelin benimle."

Ancak evin hanımı buna engel oldu, araya girip kocasının adeta yolunu keserek, "Birazdan yemek yiyeceğiz," dedi. Böylece Andreas evden tek başına çıktı, o akşam tek başına içip tek başına yemek yedi, sonra da barda içmek için iki tavernaya girdi. Çok içti ama sarhoş olacak kadar içmedi, ayrıca çok para harcamamaya dikkat etti, çünkü verdiği söze uyarak ertesi gün Sainte-Marie des Batignolles Şapeli'ne gitmek ve küçük Azize Teresa'ya borcunun hiç değilse bir kısmını sunmak istiyordu. Ancak o kadar içti ki keskin görüşü ve yalnızca yoksulluğun

bir insana bahşettiği o içgüdüsü zayıfladı ve civardaki en ucuz oteli bulamadı.

Böylece biraz pahalıca bir otel buldu, üstünün başının hırpaniliği ve elinde bir valizinin bulunmaması nedeniyle ücreti burada da peşin ödedi. Ama bunu kendine dert etmeyip günün ilerleyen saatlerine kadar rahat bir uyku çekti. Yakınlardaki bir kilisenin gürleyen çanlarıyla uyandı ve o günün önemli bir gün olduğunu anımsadı: Pazardı ve borcunu ödemek üzere küçük Azize Teresa'ya gidecekti. Aceleyle giyinip şapelin bulunduğu meydana doğru hızlı hızlı yürüdü. Buna karşın saat ondaki ayine vaktinde yetişemedi, o girerken insanlar kiliseden akın akın çıkıyordu. Bir sonraki ayinin kaçta başlayacağını sordu, on ikide yapılacağını söylediler. Şapelin kapısının önünde durup önce ne yapacağını bilemedi. Bir saat zamanı vardı ve bu süreyi asla sokakta geçirmek istemiyordu. Bekleyebileceği uygun bir yer için çevresine bakındı, şapelin karşısında, sağ çaprazda bir bistro gördü, girdi ve kalan bir saati orada geçirmeye karar verdi.

Cebinde parası olduğunu bilen insanların rahatlığıyla bir Pernod söyledi ve yaşamı boyunca bundan çok içmiş insanların rahatlığıyla içti. Sonra ikinciyi, üçüncüyü de içti, kadehine her seferinde daha az su ekliyordu. Dördüncü kadeh de önüne konduğunda iki mi, beş mi, yoksa altı kadeh mi içtiğini artık hatırlamıyordu. Bu kafeye ve bu bölgeye neden geldiğini de hatırlamıyordu. Orada bir görevi, bir şeref borcunu yerine getirmesi gerektiğini hatırlıyordu sadece; hesabı ödedi, kalktı, hâlâ emin adımlarla yürüyerek kapıdan çıktı; karşıda, sol çaprazda şapeli görünce nerede olduğunu ve neden, ne sebeple orada bulunduğunu hemen anımsadı. Şapele doğru ilk adımını atacaktı ki kendisine seslenildiğini duydu. "Andreas!"

diyordu bir ses, bir kadın sesi. Eski günlerden gelen bir sesti. Duraksadı ve başını sağa, sesin geldiği yöne çevirdi. Uğrunda hapis yattığı yüzü hemen tanıdı. Karoline'di bu.

Karoline! Gerçi üzerinde hiç görmediği bir şapka ve giysiler içindeydi, ama onun yüzüydü, böylece kadının bir anda iki yana açtığı kollarına kendini bırakmakta tereddüt etmedi. "Bu ne tesadüf böyle," dedi kadın. Gerçekten onun sesiydi, Karoline'in sesi. "Yalnız mısın?" diye sordu kadın.

"Evet," dedi Andreas, "yalnızım."

"Gel hadi, içimizi dökelim," dedi kadın.

"Ama, ama," dedi Andreas, "bir randevum var."

"Bir kadınla mı?" diye sordu kadın.

"Evet," dedi Andreas, çekinerek.

"Kiminle?"

"Küçük Teresa'yla," diye yanıtladı Andreas.

"Bir önemi yok onun," dedi Karoline.

O sırada önlerinden bir taksi geçiyordu, Karoline şemsiyesini sallayarak aracı durdurdu. Şoföre bir adres söyledi ve Andreas ne olduğunu daha kavrayamadan kendini otomobilde Karoline'in yanında otururken buldu. Şimdi ona kimi tanıdık kimi yabancı gelen caddelerde yol alıyorlar, hızla ilerliyorlar ve Tanrı bilir nereye gidiyorlardı!

Derken kent dışında bir bölgeye geldiler; durdukları arazi açık yeşile, ilkbahar öncesi yeşiline bürünmüştü, daha doğrusu bir bahçeydi burası ve bahçedeki tek tük ağacın ardına gizlenmiş ıssız bir lokanta vardı.

Taksiden önce Karoline indi; Andreas'a tanıdık gelen çevik adımlarla onun dizinin üzerinden atlayarak yaptı bunu. Karoline ücreti ödedi, Andreas onu izledi. Lokantaya girdiler. Gençliklerinde, Andreas hapse düşmeden

önceki yıllarda yaptıkları gibi, yeşil pelüşle kaplı banka yan yana oturdular. Her zamanki yemekten söylediler, kadın Andreas'ın yüzüne baktı, ama Andreas ona bakmaya cesaret edemedi.

"Onca zamandır nerelerdeydin?" diye sordu kadın.

"Her yerde, hiçbir yerde," dedi Andreas. "İki gündür yeniden çalışmaya başladım. Görüşmeyeli sürekli içtim, bizim gibilerin yaptığı gibi köprü altlarında yattım; sen sanırım daha iyi bir hayat sürmüşsündür... Erkeklerle," diye ekledi bir duraksamadan sonra.

"Ya sen?" diye sordu kadın. "Ayyaşlık edip, işsiz güçsüz köprü altlarında yatarken bile Teresa diye biriyle tanışacak zamanı ve fırsatı bulmuşsun. Eğer tesadüfen ortaya çıkmasaydım gerçekten ona gidecektin."

Andreas yanıt vermedi, ikisi de önündeki eti yiyene, peynir ve meyve gelene kadar sustu. Kadehindeki şarabın son yudumunu da içtikten sonra eskiden, Karoline'le birlikte yaşadığı yıllarda sıklıkla hissettiği o ani korku sardı içini yine. Kadından yine kaçma isteği duyup "Garson! Hesap!" diye seslendi. Ama Karoline araya girdi: "Ben halledeceğim, garson!" Garson, deneyimli gözlere sahip olgun bir adamdı. "Önce beyefendi seslendi," dedi. Böylece hesabı Andreas ödedi. Bu vesileyle ceketinin sol iç cebinden bütün parasını çıkarmıştı; hesabı ödedikten sonra, azımsanmayacak ancak şarabın hafiflettiği bir korkuyla küçük Azize'ye borçlu olduğu meblağın bütününe artık sahip olmadığını gördü. İçinden, şu günlerde peş peşe öyle çok mucizeyle karşılaşıyorum ki, borçlu olduğum parayı önümüzdeki hafta bulup öderim, diye geçirdi.

"Demek zengin bir adamsın," dedi Karoline sokağa çıktıklarında. "Anlaşılan şu küçük Teresa bakıyor sana."

Andreas yanıt vermeyince kadın haklı olduğundan kuşku duymadı. Ondan kendisini sinemaya götürmesini istedi. Andreas onunla sinemaya gitti. Uzun zamandır ilk kez bir film izledi. Ama film izlemeyeli o kadar zaman olmuştu ki, izlediklerini pek anlamayıp Karoline'in omzunda uyuyakaldı. Sonra akordeon çalınan bir dans lokaline gittiler, Andreas dans etmeyeli de çok zaman olmuştu, Karoline'le dans etmeye çalıştı ama doğru dürüst edemedi. Bunun üzerine dans eden başka erkekler Karoline'i kolundan aldılar, Karoline hâlâ hayli diri ve çekici bir kadındı. Andreas masada tek başına kalıp yeniden Pernod içti; Karoline'in başkalarıyla dans ettiği, onun da masada tek başına içtiği eski günlerdeki gibiydi şimdi her şey. Derken kadını aniden zor kullanarak bir adamın kollarından koparıp, "Eve gidiyoruz!" dedi. Kadını ensesinden yakaladı ve bırakmadı, hesabı ödedi ve onunla eve gitti. Karoline yakınlarda oturuyordu.

Böylece her şey eski günlerdeki gibiydi, Andreas'ın henüz hapse düşmediği günlerde.

5

Sabah erkenden uyandı. Karoline hâlâ uyuyordu. Açık pencerenin önünde bir kuş tek başına cıvıldıyordu. Bir süre yatakta açık gözlerle yattı, ama birkaç dakika sadece. Bu birkaç dakika süresince düşündü. Şu bir hafta içinde uzun zamandır karşılaşmadığı kadar çok garip olay yaşadığı hissine kapıldı. Yüzünü aniden çevirip sağ yanında yatan Karoline'e baktı. Dün karşılaştıklarında görmediği şeyi fark etmişti şimdi: Karoline yaşlanmıştı, solgundu, yüzü şişti, derin derin soluk alarak geçkin kadınlara özgü bir sabah uykusu uyuyordu. Geçip giden zamanın getirdiği değişimi fark etti. Kendisinin de değiştiğini fark edip derhal kalkmaya karar verdi; Karoline'i uyandırmayacak, dünkü tesadüfi buluşmaları gibi, daha doğrusu kadere uyarak çekip gidecekti. Usulca giyindi, yeni bir güne, alışkın olduğu yeni günlerden birine adım attı.

Aslında alışkın olmadığı günlerden biriydi. Bir süreden beri kazandığı ya da bulduğu paraları saklamayı alışkanlık haline getirdiği sol göğüs cebine elini attığında, içinde sadece elli franklık banknotla biraz da bozukluk kaldığını fark etti. Uzun yıllardan beri para kıymeti bilmemiş ve paraya asla değer vermemiş biri olarak şimdi

korkmuştu; cebinde daima parasının olmasına alışkın ve çok az parası olduğunda ansızın mahcubiyet yaşayan birinin korktuğu gibi korkmuştu. Şafak vakti ıssız sokağın ortasında, aylardan beri parasız yaşamış biri olarak şimdi ansızın yoksullaştığı duygusuna kapıldı, çünkü cebinde son günlerde sahip olduğu miktarlarda banknot hissedememişti. Parasız günleri çok ama çok gerilerde kalmıştı adeta ve layık olduğu yaşam tarzını sürdürmesini sağlayacak meblağı, taşkın ve düşüncesiz davranıp Karoline'e harcamıştı.

Bu yüzden Karoline'e öfkelendi. Parası olmuş olmamış, hiçbir zaman önemsememiş biri olarak ansızın paraya değer vermeye başlamıştı. Bir anda, cebinde elli franklık bir banknotun bulunmasının onun değerinde bir adam için gülünç olduğuna, ayrıca kendi kişisel değerini kavraması için mutlaka bir kadeh Pernod eşliğinde sakince kendi hakkında düşünmesi gerektiğine kanaat getirdi.

Bunun üzerine yakındaki lokantalardan gözüne en hoş görüneni seçti, içeri girip oturdu ve bir Pernod söyledi. İçkisini içerken aslında oturma izni olmadan Paris'te yaşadığını hatırladı ve belgelerini karıştırdı. Sonra aslında sınır dışı edildiğini fark etti, çünkü kömür madeni işçisi olarak Fransa'ya gelmişti, Olschowice'liydi, Polonya Silezya'sındandı.

6

Sonra, lime lime olmuş evrakını önündeki masaya yayarken, uzun yıllar önce, bir gün gazetede Fransa'da kömür madeni işçileri arandığına dair bir ilan yayımlandığı için buraya geldiğini anımsadı. Oldum olası uzaklardaki bir ülkenin özlemini çekmişti. Quebec'in kömür madenlerinde çalışmış, memleketlisi Schebiec çiftinin evinde kalmıştı. Kadına âşık olmuştu ve kocası bir gün kadını öldüresiye dövünce, Andreas da adamı öldürmüştü. Ardından iki yıl hapis yatmıştı.

O kadın işte Karoline'di.

Andreas, geçerlilik süreleri dolmuş belgelerini incelerken bunları düşündü. Ardından bir Pernod daha istedi, çünkü çok mutsuzdu.

Sonunda ayağa kalktığında açlık gibi bir şey hissetti, ama yalnızca ayyaşlara özgü bir açlıktı bu. Özel türden bir şiddetli arzuydu (gıdaya karşı değil), yalnızca birkaç saniye sürerdi ve bunu hisseden kişinin o an ona iyi geleceğini düşündüğü bir içkiyi hayal etmesiyle dinerdi.

Andreas, soyadını unutalı çok olmuştu. Ancak şimdi geçersiz belgelerini bir kez daha gözden geçirince, soyadının Kartak olduğunu anımsadı: Andreas Kartak. Uzun yıllardan sonra kendini yeniden keşfediyordu adeta.

Ona geçen seferki gibi şu kafeye yeni paralar kazanmasını sağlayacak şişman, bıyıklı, çocuksu yüzlü bir adam göndermeyen kadere ne de olsa biraz öfkelendi. Çünkü insanoğlu hiçbir şeye başına bir, iki, üç kez gelen mucize kadar kolay alışmazdı. Evet! İnsan doğası böyledir, ona rastlantısal ya da geçici olarak vaat edilen bir şans süreklilik arz etmezse öfkeye kapılabilir. Böyledir insanoğlu; öyleyse Andreas'tan neden farklı bir yaklaşım bekleyecektik ki? Böylece günün geri kalanını başka tavernalarda geçirdi ve yaşadığı mucize dolu günlerin artık sona erdiğini, kesin olarak sona erdiğini ve eski günlerin yeniden başladığını kabullendi. Andreas o malum tedrici çöküşe razı olarak –ayyaşlar buna daima hazırdır, ayıklar ise bu duyguyu hiçbir zaman yaşamaz!– yeniden Sen kıyısındaki köprü altlarına döndü.

Orada bir yıldır alışkın olduğu gibi kader yoldaşlarının birinden bir şişe konyak ödünç alıp kâh gece, kâh gündüz pinekleyerek perşembeyi cumaya bağlayan geceye kadar uyudu.

O gece küçük Teresa sarı bukleli bir kız çocuğu suretinde rüyasına girerek, "Geçen pazar günü yanıma neden gelmedin?" diye sordu. Küçük Azize, Andreas'ın uzun yıllar önce hayal ettiği kendi öz kızına tıpatıp benziyordu. Ve bir kızı yoktu Andreas'ın! Rüyasında küçük Teresa'ya şöyle dedi: "Benimle nasıl konuşuyorsun öyle? Baban olduğumu unuttun mu yoksa?" Küçük kız, "Özür dilerim, baba," dedi, "ama hatırım için öbür gün, pazar günü yanıma, Sainte-Marie des Batignolles'e gel."

Bu düşü gördüğü o gecenin ardından yataktan zinde kalktı, tıpkı mucizelerle karşılaştığı bir hafta öncesi gibi, bu düşü gerçek bir mucize kabul ediyordu adeta. Nehir kıyısında yıkanmak istedi yine. Bunun için ceketini çı-

karmadan önce zayıf bir umut da olsa belki bilmediği bir miktar para bulabilmek hayaliyle elini sol göğüs cebine attı. Elini ceketinin sol göğüs cebine soktu ve bir banknot değil ama birkaç gün önce satın aldığı şu deri cüzdanı buldu. Çekip çıkardı. Son derece ucuz, kullanılmış, takas edilmiş bir cüzdandı, başka türlüsü olamazdı zaten. Yarma deri. Sığır derisi. Nerede ve ne zaman satın aldığını anımsamadığı için cüzdanı inceledi. Bana nereden gelmiş bu, diye sordu kendi kendine. Sonunda cüzdanı açtı, çift bölmeli olduğunu gördü. Merakla iki bölmeye de göz gezdirdi, birinde bir banknot vardı. Çekip aldı, bin franklık bir banknottu bu.

Ardından bin frangı pantolon cebine sokup Sen kıyısına indi, talihsiz yoldaşlarına aldırmadan neşeli denebilecek bir hava içinde yüzünü, hatta boynunu yıkadı. Sonra ceketini giyip günü yaşamaya başladı; sigara almak üzere bir tütüncü dükkânına girerek başladı güne.

Sigaranın parasını ödemek için yeterince bozukluğu vardı, ama mucize eseri cüzdanda bulduğu bin franklık banknotu hangi vesileyle bozduracağını kestiremiyordu. Dünyanın, daha doğrusu yaşama yön veren dünyanın gözünde giysileri, dış görünümü ve bin franklık banknot arasında önemli bir çelişki bulunduğunu sezecek kadar yaşam deneyimi vardı ne de olsa. Buna karşın tekrarlayan mucizeden aldığı cesaretle banknotu göstermeye karar verdi. Ama kalan azıcık aklını kullanıp, tütüncü dükkânının kasasında duran adama, "Bin frangı bozamazsanız bozuk para da verebilirim," dedi. "Ama bu parayı bozdurmak istiyorum."

Tütüncü dükkânının sahibi, Andreas'ı yanıtıyla şaşırttı: "Aksine! Bin franklık banknota ihtiyacım vardı. Tam zamanında geldiniz." Adam bin frangı bozdu. Andreas

ardından tütün dükkânındaki içki tezgâhının önünde bir süre durup üç kadeh beyaz şarap içti; bir anlamda kadere teşekkürüydü bu.

7

Tezgâhın önünde dururken meyhanecinin geniş sırtının ardındaki duvarda asılı çerçeveli bir resim dikkatini çekti; bu resim ona Olschowice'deki eski bir okul arkadaşını anımsatmıştı. Meyhaneciye, "Kim bu?" diye sordu. "Sanırım onu tanıyorum." Bunun üzerine hem meyhaneci hem de tezgâhın önünde duran bütün müşteriler kahkahayla gülmeye başladılar. Hepsi birden, "Ne, tanımıyor muymuş onu?" diye haykırdı.

Çünkü resimdeki adam gerçekten Silezya kökenli ünlü futbolcu Kanjak'tı, her normal insan onu iyi tanırdı. Ama Sen Nehri köprüleri altında yatan alkolikler, örneğin bizim Andreas onu nereden bilecekti? Ancak Andreas utandığı için, özellikle de az önce bin franklık bir banknot bozdurmuş olduğu için, "Aa elbette tanıyorum, hatta arkadaşım o benim," dedi. "Ama resim bence başarısız." Sonra kendisine daha fazla soru sorulmaması için çabucak hesabı ödeyip çıktı.

Acıkmıştı şimdi. En yakındaki lokantaya girdi, yemek yedi, bir kadeh kırmızı şarap içti, peynirin ve bir kahvenin ardından öğleden sonrayı sinemada geçirmeye karar verdi. Ama hangi sinemaya gideceğine henüz karar vermemişti. Cebinde o sırada yolda karşılaşacağı bütün

varlıklı adamlar kadar parasının olduğu bilinciyle geniş bulvarlara yöneldi. Opera ile Boulevard des Capucines arasında beğenebileceği bir film aradı ve sonunda buldu. Filmi tanıtan afiş, uzaklarda yaşadığı bir macera yüzünden ölümü göze almış bir adamı gösteriyordu. Afişte anlatılmaya çalışıldığı üzere adam güneşin kavurduğu acımasız bir çölde sürünüyordu. Andreas bu sinemaya girdi. Güneşin kavurduğu çölde yürüyen adamın filmini izledi. Filmin kahramanıyla tam duygudaşlık kurmak ve onu kendine yakın bulmak üzereydi ki olaylar umulmadık ölçüde iyi gitmeye başladı ve çöldeki adam oradan geçen, araştırma yapan biliminsanlarından oluşan bir kervan tarafından kurtarılarak Avrupa uygarlığının beşiğine geri getirildi. Andreas bunun üzerine kahramana karşı duyduğu yakınlığı tamamen yitirdi. Yerinden kalkmayı düşündüğü bir sırada beyazperdede, bir süre önce tezgâhın önünde dururken meyhanecinin sırtının ardında resmini gördüğü okul arkadaşının görüntüsü belirdi. Ünlü futbolcu Kanjak'tı bu. Andreas bunun üzerine Kanjak'la bir zamanlar, yirmi yıl önce aynı okul sırasını paylaştığını anımsadı ve eski okul arkadaşının Paris'te bulunup bulunmadığını ertesi gün derhal araştırmaya karar verdi.

Çünkü bizim Andreas'ın cebinde tam tamına dokuz yüz seksen frank vardı.

Bu hiç de küçük bir meblağ sayılmazdı.

8

Gelgelelim sinemadan çıkmadan önce aklına düştü, dostunun ve okul arkadaşının adresini bulabilmek için ertesi sabahı beklemesi gerekmezdi, özellikle cebinde bulunan hayli yüksek meblağ göz önünde tutulduğunda.

Kalan parası nedeniyle öyle bir cesaret gelmişti ki gişeye arkadaşının, ünlü futbolcu Kanjak'ın adresini sormaya karar verdi. Bunun için sinemanın müdürüyle bizzat görüşmesi gerektiğini düşünmüştü. Ama hayır! Bütün Paris'te futbolcu Kanjak kadar şöhretli başka biri var mıydı? Kapı görevlisi bile adresini biliyordu. Champs-Élysées Bulvarı'ndaki bir otelde kalıyordu. Kapı görevlisi Andreas'a otelin adını da söyledi ve bizim Andreas derhal oraya doğru yola koyuldu.

Şık, küçük ve sakin bir oteldi, günümüzün seçkinleri kabul edilen futbolcuların ve boksörlerin kaldığı otellerden biriydi. Andreas kendini lobide biraz yabancı hissetti, otel çalışanları da onu biraz yadırgamıştı. Ancak yine de ünlü futbolcu Kanjak'ın odasında olduğunu ve her an lobiye inebileceğini söylediler.

Birkaç dakika sonra futbolcu lobiye indi ve ikili birbirini hemen tanıdı. Ayaküstü karşılıklı okul anılarını anlattılar, ardından birlikte yemeğe gittiler ve neşelerine

diyecek yoktu. Birlikte yemek yediler ve ünlü futbolcu sefil haldeki arkadaşına şunu sordu: "Neden bu kadar sefil haldesin, üzerine giydiğin o paçavralar nedir öyle?"

"Bu durumun kaynağını anlatırsam korkunç olur," dedi Andreas. "Ayrıca şu mutlu buluşmamızın keyfini de önemli ölçüde kaçırır. İstersen bu konuyu hiç konuşmayalım. Neşeli şeylerden söz edelim."

"Bir sürü takım elbisem var," dedi ünlü futbolcu Kanjak. "Bunlardan birkaçını sana vermekten mutlu olurum. Aynı sırada otururduk, senden kopya çekmeme izin verirdin. Benim için bir elbise nedir ki! Nereye yollayayım?"

"Yollayamazsın," dedi Andreas, "nedeni çok basit, çünkü bir adresim yok. Bir süreden beri Sen'deki köprülerin altında kalıyorum."

"O zaman ben de sana bir oda tutarım," dedi futbolcu, "sırf sana bir elbise armağan edebilmek için. Gel!"

Yemeklerini bitirdikten sonra gittiler, futbolcu Kanjak, günlük kirası yirmi beş frank olan bir oda tuttu; oda, Paris'in "Madeleine" adıyla bilinen görkemli kilisesine yakındı.

9

Oda beşinci kattaydı; Andreas ile futbolcu asansörü kullanmak zorunda kaldılar. Andreas'ın bir valizi yoktu tabii. Ancak ne kapı görevlisi ne asansör görevlisi ne de otelin başka bir çalışanı buna şaşırdı. Çünkü bu bir mucizeydi ve mucizelerin şaşırtıcı bir yanı olmazdı. Odaya çıktıklarında futbolcu Kanjak, sıra arkadaşı Andreas'a, "Sanırım sabuna ihtiyacın olacak," dedi.

"Bizim gibiler," diye karşılık verdi Andreas, "sabunsuz da yaşayabilir. Burada sekiz gün sabun kullanmadan kalmak niyetindeyim, ama yine de yıkanacağım. Ancak bu odanın şerefine hemen içki sipariş edelim istiyorum."

Bunun üzerine futbolcu bir şişe konyak söyledi. Şişeyi boşalttılar. Sonra odadan çıktılar, bir taksiye binip Montmartre'a, hani kızların olduğu, Andreas'ın da henüz birkaç gün önce uğradığı şu kafeye gittiler. Orada iki saat oturup birbirlerine okul anılarını anlattıktan sonra futbolcu, Andreas'ı evine, daha doğrusu onun için kiraladığı otel odasına götürüp "Artık geç oldu," dedi. "Seni yalnız bırakayım. Sana yarın iki elbise göndereceğim. Bir de... paraya ihtiyacın var mı?"

"Hayır," dedi Andreas, "dokuz yüz seksen frangım var, bu da az sayılmaz. Sen evine git!"

"İki üç gün sonra gelirim," dedi futbolcu arkadaşı.

10

Andreas'ın artık yaşadığı otel odasının numarası seksen dokuzdu. Andreas odada yalnız kalır kalmaz pembe kadife kaplı rahat koltuğa oturup çevresini incelemeye başladı. Önce, üzerine altın yaldızlı papağan başı desenleri serpiştirilmiş kırmızı ipekten duvar kâğıdını gördü; duvarlarda, kapı pervazının sağ tarafında fildişi renginde üç elektrik düğmesi, yatağın yakınında bir komodin ve üzerinde koyu yeşil abajurlu bir gece lambası vardı; ayrıca beyaz tokmaklı bir kapı gördü, bu kapının ardında gizemli, en azından Andreas'ın gözünde gizemli olan bir şey gizleniyordu adeta. Bunların dışında yatağın yanında siyah bir telefon duruyordu, yatağa uzanmış kişinin de ahizeye sağ eliyle kolayca ulaşabileceği şekilde yerleştirilmişti.

Andreas, odayı uzun süre inceleyip buraya alışmaya çalıştığı bir sırada ansızın meraklandı. Çünkü beyaz tokmaklı kapıdan rahatsız olmuştu, içindeki korkuya ve otel odalarına alışkın olmamasına karşın ayağa kalktı ve kapının nereye açıldığına bakmaya karar verdi. Tabii kapının kilitli olduğunu düşünmüştü. Ancak kendiliğinden, neredeyse nazikçe açılması karşısında büyük bir şaşkınlığa düştü.

Buranın pırıl pırıl fayanslarıyla ve küvetiyle bir banyo olduğunu gördü şimdi, ışıltılı ve beyazdı, bir de tuvaleti vardı, kısacası onun yaşadığı çevrelerde ihtiyaçhane denebilecek bir yerdi.

O an ayrıca yıkanma ihtiyacı duydu ve her iki musluğu açarak küveti sıcak ve soğuk suyla doldurdu. Küvete girmek üzere gömleğini çıkarırken başka gömleğinin olmamasından üzüntü duydu, çünkü gömleğini çıkarırken çok kirli olduğunu görmüştü, banyodan çıkıp o gömleği giyeceği andan peşinen ürktü.

Küvete girdi, son yıkanmasının üzerinden çok uzun zaman geçtiğini biliyordu tabii. Haz denebilecek bir duyguyla yıkandı, ayağa kalktı, yeniden giyindi; ne yapacağını bilmiyordu artık.

Meraktan ziyade duyduğu şaşkınlıkla oda kapısını açtı, koridora çıktı ve kendisi gibi o sırada odasından çıkan genç bir kadın gördü. Kadın gözüne güzel ve genç göründü. Kadın, cüzdanını satın aldığı dükkândaki tezgâhtarı anımsattı ona, biraz da Karoline'i, bu nedenle karşısında hafifçe eğilerek selamladı kadını, o da başını eğerek karşılık verdiği için Andreas bütün cesaretini toplayıp doğrudan, "Güzelsiniz," dedi.

"Ben de sizi beğendim," dedi kadın. "Bir saniye! Belki yarın görüşebiliriz." Ve koridorun karanlığında gözden kayboldu. Ansızın sevgiye muhtaç biri olup çıkan Andreas ise kadının kaldığı odanın kapı numarasına baktı.

Seksen yediydi. Bu numarayı kalbine yazdı.

11

Odasına döndü, bekledi, kulak kabarttı ve güzel kızla buluşabilmek için ertesi güne kadar beklememeye karar verdi. Çünkü son günlerde peş peşe yaşadığı mucizeler nedeniyle Tanrı'nın inayetinin üzerinde olduğuna kanaat getirmesine karşın, tam da bu yüzden bir tür taşkınlığa hakkının olduğuna inanıyor ve nezaket icabı bu lütuftan –tabii onu zerre kadar incitmeden– önce davranması gerektiğini düşünüyordu. Böylece seksen yedi numaralı odada kalan kızın sessiz adımlarını işittiği hissine kapılır kapılmaz odasının kapısını usulca araladı ve odasına dönen kişinin gerçekten o kız olduğunu gördü. Tabii uzun yıllara dayanan tecrübesizliğinin etkisiyle hiç de küçümsenmeyecek bir durum oldu ve onu gözetlediğini güzel kızın da fark ettiği gözünden kaçtı. Kız bunun üzerine mesleğinin ve alışkanlıklarının ona öğrettiği gibi odasını alelacele üstünkörü topladı, tavan lambasını söndürdü, yatağa uzandı, gece lambasının ışığında eline bir kitap alarak okumaya başladı; ama çok önceden okuduğu bir kitaptı bu.

Biraz sonra beklediği gibi kapısı tıklatıldı ve içeri Andreas girdi. Andreas, birazdan yaklaşmaya davet edileceğinden kuşkusu olmamasına karşın eşikte durdu.

Çünkü güzel kız pozisyonunu değiştirmiyor, elindeki kitabı bile bırakmıyordu. "Evet, ne arzu etmiştiniz?" diye sordu yalnızca.

Banyo, sabun, koltuk, duvar kâğıtları, papağan başları ve takım elbise derken kendine güveni gelen Andreas, "Yarına kadar bekleyemem, hanımefendi," diye karşılık verdi. Kız sesini çıkarmadı.

Andreas kıza yaklaştı, ne okuduğunu sordu ve dürüstçe, "Kitaplar ilgimi çekmez," dedi.

"Geçici bir süre için buradayım," dedi yataktaki kız, "sadece pazar gününe kadar kalacağım. Çünkü pazartesi günü Cannes'da yine sahne alacağım."

"Ne olarak?" diye sordu Andreas.

"Gazinoda dans ediyorum. Adım Gabby. Bu adı hiç duymadınız mı?"

"Elbette, gazetelerden biliyorum," diye yalan söyledi Andreas; aslında şunu eklemek istiyordu: Örtündüğüm gazetelerden. Ama kaçındı bundan.

Yatağın kenarına oturdu; güzel kız buna itiraz etmedi. Hatta elindeki kitabı bıraktı ve Andreas seksen yedi numaralı odada sabaha kadar kaldı.

12

Andreas cumartesi sabahı büyük bir kararlılıkla uyandı, güzel kız oradan gidene kadar ondan ayrılmayacaktı. Evet, hatta genç kadınla Cannes'a seyahat etmek gibi hoş bir düşünceyi bile aklından geçiriyordu, çünkü bütün yoksul insanlar gibi (özellikle içkiye düşkün yoksul insanlar böyledir) o da cebindeki küçük meblağı büyük sanmaya eğilimliydi. Böylece o sabah cebindeki dokuz yüz seksen frangı bir kez daha saydı. Paraları cüzdanda olduğundan ve bu cüzdan yeni takım elbisenin cebinde durduğundan, meblağ on misli büyümüş gibi geldi ona. Dolayısıyla onun yanından ayrıldıktan bir saat sonra güzel kızın kapıya vurmadan odasına girmesinden heyecanlanmadı ve kızın Cannes'a hareket etmesinden önce cumartesi gününü nasıl geçireceklerini sorması üzerine rastgele, "Fontainebleau," dedi. Bir yerde, düş görür gibi bir haldeyken duymuştu belki bu adı. Bu semt adının dilinin ucuna nereden ve nasıl geldiğini bilmiyordu.

Bir taksi tutup Fontainebleau'ye gittiler ve güzel kızın kaliteli yemekler yenilebilen ve içkiler içilebilen iyi bir lokanta bildiği ortaya çıktı. Garson da tanıyordu kadını ve kadın ona adıyla hitap ediyordu. Bizim Andreas kıskanç mizaçlı biri olsa kızabilirdi buna muhtemelen.

Ama kıskanç biri olmadığından kızmadı. Belli bir zamanı yemek yiyip içki içerek geçirdiler, ardından yeniden taksiye binip Paris'e döndüler; bir anda ışıl ışıl bir Paris akşamıyla karşılaştılar ve ne yapacaklarını bilemediler, tıpkı birbirlerine ait olmayan ve yolları rastgele kesişmiş insanların bilemediği gibi. Gece, ışıltılı bir çöl gibi önlerinde uzanıyordu.

Bir kadına ve bir erkeğe bahşedilmiş en önemli deneyimi anlamsızca tükettiklerinden birbirleriyle ne yapacaklarını bilemiyorlardı şimdi. Bu durumda ne yapacaklarını bilemeyen günümüz insanlarına kalan şeyi yaparak sinemaya gitmeye karar verdiler. Öylece oturdular, içerisi zifiri karanlık değildi, karanlık bile değildi, şöyle loş denebilirdi belki. Kız ve bizim Andreas el ele tutuştular. Andreas'ın kızın elini tutuşunda umursamazlık vardı ve bundan kendisi de ıstırap duydu. Bizzat duydu. Sonra antrakt sırasında güzel kızla birlikte fuayede içki içmeye karar verdi, oraya birlikte gittiler ve içtiler. Film hiçbir şekilde ilgisini çekmiyordu artık. Epeyce huzursuz bir halde otele döndüler.

Andreas ertesi sabah, ki günlerden pazardı, borcunu ödeme görevinin sorumluluğu içinde uyandı. Yataktan bir gün öncesinden daha hızlı kalktı, öyle hızlı davranmıştı ki güzel kız uykusundan sıçrayıp, "Ne bu acelen, Andreas?" diye sordu.

"Ödemem gereken bir borcum var," dedi Andreas.

"Nasıl yani? Bugün mü, pazar günü mü?" diye sordu güzel kız.

"Evet bugün, pazar günü," dedi Andreas.

"Borçlu olduğun kişi kadın mı, erkek mi?"

"Kadın," dedi Andreas çekinerek.

"Adı ne?"

"Teresa."

Güzel kız bunun üzerine yataktan fırladı, yumruklarını sıkıp Andreas'ın yüzüne indirdi.

Andreas da odadan kaçıp oteli terk etti. Hiçbir yere bakmadan Sainte-Marie des Batignolles Şapeli'ne doğru yürüdü, sonunda küçük Teresa'ya iki yüz franklık borcunu ödeyebileceğinden kesin olarak emindi.

13

Şimdi kader –ya da pek inançlı olmayan insanların deyimiyle rastlantı– Andreas'ı saat ondaki ayinin tam bitiminde oraya ulaştırmıştı yine. Doğal olarak onun da gözü geçen sefer içki içtiği kilise yakınındaki bistroya ilişti ve oraya girdi yine.

İçki ısmarladı. Mucize üstüne muciże yaşasalar bile tedbiri elden bırakmayan bu dünyanın bütün yoksulları gibi o da önce yeterince parasının olup olmadığına bakmak için cüzdanını çıkardı. Ve ne görsün, dokuz yüz seksen franktan geriye fazla bir şey kalmamıştı.

Yalnızca iki yüz elli frangı vardı şimdi. Düşündü ve parasını oteldeki güzel kızın aldığını anladı. Ama bizim Andreas bunun üzerinde pek durmadı. Her türlü hazzın bedelini ödemek zorunda olduğunu içinden geçirdi, haz almıştı ve bunun karşılığını ödeyecekti.

Yakındaki şapelin çanları çalana kadar orada beklemek istiyordu, sonra ayine gidecek ve küçük Azize'ye borcunu nihayet ödeyecekti. O arada içmek istedi ve içki ısmarladı. İçti. Ayine çağıran çanlar çalmaya başladı ve Andreas, "Garson, hesap!" diye seslendi, hesabı ödedi, kalktı, dışarı çıktı ve kapıya yaklaşırken geniş omuzlu, iriyarı bir adamla çarpıştı. Adama hemen "Woitech,"

diye hitap etti. Adam da aynı anda haykırdı: "Andreas!" Birbirlerinin kollarına atıldılar, çünkü Quebec'de aynı ocakta birlikte maden işçiliği yapmışlardı.

"Beni burada bekler misin?" diye sordu Andreas. "Yalnızca yirmi dakika, ayin bitene kadar, bir dakika bile fazla sürmez!"

"İşte bu olmaz," dedi Woitech. "Hem sen ne zamandan beri ayinlere gidiyorsun? Papazlara tahammülüm yok, hele papazlara gidenlere hiç yok."

"Ama ben küçük Teresa'ya gideceğim," dedi Andreas, "ona borçlu olduğum bir para var."

"Küçük Azize Teresa'yı mı diyorsun?" diye sordu Woitech.

"Evet, onu diyorum," diye yanıtladı Andreas.

"Ne kadar borcun var ona?" diye sordu Woitech.

"İki yüz frank," dedi Andreas.

"O halde ben de seninle geleceğim!" dedi Woitech.

Çanlar hâlâ çalıyordu. Kiliseye gittiler, içeri girdiklerinde ve ayin başladığında Woitech fısıldayarak, "Bana hemen yüz frank ver!" dedi. "Beni karşıda birinin beklediğini hatırladım şimdi, yoksa hapsi boylayacağım!"

Andreas cebinde kalan iki yüz frangın tamamını derhal verdi ve şöyle dedi: "Ben de hemen gelirim."

Teresa'ya borcunu ödeyeceği parasının kalmadığını anlayınca ayine daha fazla katılmayı anlamsız buldu. Nezaket icabı beş dakika daha durup Woitech'in onu beklediği bistroya gitti.

O andan itibaren dost kaldılar, çünkü birbirlerine karşılıklı böyle söz verdiler.

Tabii Woitech'in borçlu olduğu bir arkadaşı falan yoktu. Andreas'ın ona borç verdiği yüz frangı özenle bir mendilin içine sarıp, üzerine bir düğüm attı. Diğer yüz

frankla Andreas'ı içmeye, tekrar içmeye ve tekrar içmeye davet etti ve gece olduğunda hoş kızların oturduğu şu eve gidip üç gün kaldılar; tekrar dışarı çıktıklarında günlerden salı olmuştu, Woitech Andreas'tan şu sözlerle ayrıldı: "Pazar günü görüşürüz yine, aynı saatte, aynı yerde, aynı mekânda."

"Hoşça kal!" dedi Andreas.

"Hoşça kal," dedi Woitech ve gözden kayboldu.

14

Yağmurlu bir salı ikindisiydi, yağmur öyle şiddetli yağıyordu ki Woitech gerçekten de bir anda gözden kaybolmuştu. En azından Andreas öyle algılamıştı.

Tıpkı ona tesadüfen rastlaması gibi arkadaşı yağmurda kaybolmuş gibi gelmişti ona; otuz beş frank dışında cebinde parası kalmadığından, kaderin onu şımarttığına inandığından ve karşısına yeni mucizelerin çıkacağından emin olduğundan dolayı içki bağımlısı bütün yoksullar gibi kendini yeniden Tanrı'ya, inandığı tek şeye teslim etmeye karar verdi. Böylece Sen kıyısındaki evsizlerin yuvasına giden o bildik merdiveni indi.

Burada merdiveni çıkmaya hazırlanan ve ona hayli tanıdık gelen bir adamla karşılaştı. Bunun üzerine Andreas adama nazikçe selam verdi. Olgun yaştaki bu bakımlı beyefendi durdu, Andreas'ı dikkatle inceledikten sonra, "Paraya ihtiyacınız var mı, sevgili bayım?" diye sordu.

Andreas adamın sesinden, onun üç hafta önce karşılaştığı beyefendi olduğunu anladı. Bunun üzerine, "Size borcum olduğunu, parayı Azize Teresa'ya götürmem gerektiğini çok iyi anımsıyorum," dedi. "Ancak biliyor musunuz, araya türlü türlü olay girdi. Parayı ödemem üç kez aksadı."

"Yanılıyorsunuz," dedi olgun yaştaki iyi giyimli beyefendi, "sizi tanıma şerefine nail olmadım. Belli ki beni biriyle karıştırıyorsunuz, bana bir sıkıntınız varmış gibi geldi. Sözünü ettiğiniz Azize Teresa'ya gelince ona öyle bağlıyım ki, ona borçlu olduğunuz parayı size ödünç vermeye elbette hazırım. Ne kadardı?"

"İki yüz frank," dedi Andreas, "ancak beni tanımıyorsunuz! Ben şerefli bir adamım, ama beni uyarma olanağı bulamazsınız. Çünkü şerefim var ancak bir adresim yok. Şu köprülerden birinin altında yatıyorum."

"Oo, sorun değil!" dedi beyefendi. "Ben de orada kalıyorum. Bu parayı alarak bana öyle bir iyilik yapmış olursunuz ki, ne kadar teşekkür etsem azdır. Çünkü küçük Teresa'ya benim de çok borcum var!"

"O halde," dedi Andreas, "emrinize amadeyim."

Parayı aldı, beyefendinin basamakları çıkmasını bir süre bekledi, sonra o da aynı basamakları çıkarak dosdoğru Quatre Vents Sokağı'ndaki eski lokantasına, Ermeni lokantası Tari-Bari'ye gitti ve cumartesi akşamına kadar burada kaldı. Ve burada, ertesi günün pazar olduğunu ve Sainte-Marie des Batignolles Şapeli'ne gitmesi gerektiğini anımsadı.

15

Tari-Bari kalabalıktı, çünkü bazı evsizler orada günlerce, gecelerce, gündüzleri tezgâhın arkasında, geceleri bankların üzerinde uyurdu. Andreas pazar sabahı çok erken kalktı, bunun nedeni ayini kaçırmaktan ziyade lokantacının onca günün yemek, içki ve barınma parasını ödemesini talep etmesinden korkmasıydı.

Ama yanılmıştı, çünkü lokantacı ondan çok önce kalkmıştı. Çünkü adam Andreas'ı çoktandır tanıyordu ve borcunu ödemekten kaçmak için her fırsatı değerlendirmeye yatkın olduğunu biliyordu. Dolayısıyla bizim Andreas salıdan pazara kadar biriken hesabı ödemek zorunda kaldı, bolca yemek ve içkinin, hatta yediğinden ve içtiğinden çok daha fazlasının parasıydı bu. Çünkü Tari-Bari'nin sahibi hangi müşterisinin hesap kitaptan anladığını, hangisinin anlamadığını bilirdi. Ancak bizim Andreas, ayyaşların çoğu gibi anlamayanlar arasındaydı. Böylece üzerindeki paranın çoğunu hesaba yatırdı ve yine de Sainte-Marie des Batignolles Şapeli'nin yolunu tuttu. Azize Teresa'ya bütün borcunu ödeyecek parasının kalmadığını biliyordu elbette. Aklı, küçük alacaklısı kadar randevu verdiği arkadaşı Woitech'teydi.

Şimdi şapele yaklaşmıştı, ama saat ondaki ayin maalesef yine bitmişti, insanlar akın akın dışarı çıkıyordu, o da alışkın olduğu gibi bistronun yolunu tutmuştu ki, arkasından seslenildiğini duydu ve omzunda ansızın sert bir el hissetti. Döndü, karşısında bir polis duruyordu.

Bildiğimiz üzere, kader yoldaşlarının çoğu gibi belgeleri bulunmayan bizim Andreas irkildi ve geçerli belgelerinin olduğu hissini yaratmak için elini cebine attı. Ancak polis, "Ne aradığınızı biliyorum. Ama cebinizde boşuna arayacaksınız! Cüzdanınızı az önce düşürdünüz. Buyurun," dedi. Ardından, "İnsan pazar günü sabahın köründe bu kadar çok aperitif alırsa böyle olur," diye takıldı.

Andreas cüzdanı kaptı, şapkasıyla selam verecek rahatlığı kendinde bulamayıp dosdoğru karşıdaki bistroya yöneldi.

Woitech'i orada bekler buldu, ama onu ilk bakışta değil, uzunca bir süre sonra tanıyabildi. Ama bizim Andreas bunun üzerine arkadaşıyla pek bir içten selamlaştı. Birbirlerine karşılıklı ikramda bulunmaya doyamıyorlardı; derken çoğu insan gibi nazik olan Woitech banktan kalktı, şeref yerini Andreas'a bıraktı, yalpalayarak masanın çevresini dolaşıp karşıdaki sandalyeye oturdu ve nazik sözler etmeye başladı. Sadece Pernod içiyorlardı.

"Başıma yine garip bir olay geldi," dedi Andreas. "Randevumuza gelmek üzere karşıya geçecektim ki, polisin biri omzumdan yakalayıp 'Cüzdanınızı düşürdünüz,' dedi. Ve bana ait olmayan yeni bir cüzdan verdi, ben de cebime soktum, ne olduğuna bakmak istiyorum şimdi."

Bunları söyleyip cebinden cüzdanı çıkardı, içinde onu zerre kadar ilgilendirmeyen bir sürü belge vardı, sonra

epeyce para olduğunu gördü, banknotları saydı, tam tamına iki yüz franktı. Andreas bunun üzerine, "Gördün mü!" dedi. "Tanrı'nın işareti bu. Şimdi karşıya geçip borcumu nihayet kapatacağım!"

"Ayin bitene kadar vaktin var bunun için," dedi Woitech. "Ayında ne işin var? Ayin sırasında borç ödeyemezsin. Ayinden sonra kutsal eşya odasına gidersin, o zamana kadar içelim!"

"Elbette, nasıl istersen," diye karşılık verdi Andreas.

O an kapı açıldı ve Andreas kalbinde müthiş bir ağrı, başında yoğun bir sersemlik hissederken içeri genç bir kızın girip tam karşısındaki banka oturduğunu gördü. Kız çok gençti, ona o kadar genç bir kız görmediğini düşündürecek kadar gençti, baştan aşağı gök mavisi renginde giyinmişti. Çünkü kız gökyüzü kadar, gökyüzünün sadece bazı kutsanmış günlerde olduğu kadar maviydi.

Andreas böylece sendeleyerek kıza doğru gitti, önünde eğildi, gencecik çocuğa, "Burada ne yapıyorsunuz?" diye sordu.

"Annemle babamı bekliyorum, birazdan ayinden çıkıp beni buradan alacaklar. Her dördüncü pazar," dedi kız, onunla ansızın konuşmaya başlayan yaşını başını almış bu adamdan ürkerek. Ondan korkmuştu biraz.

Andreas bunun üzerine, "Adınız nedir?" diye sordu.

"Teresa," dedi kız.

"Ah, ne kadar zarif," diye haykırdı Andreas bunun üzerine. "Ben bunca zamandır ona gitmediğim halde, böylesine yüce, böylesine küçük bir azizenin, böylesine yüce ve böylesine küçük bir alacaklının bana gelerek beni onurlandıracağını hiç düşünmezdim."

"Söylediklerinizden hiçbir şey anlamıyorum," dedi küçükhanım büyük bir şaşkınlık içinde.

"Bu sizin inceliğiniz," diye yanıt verdi Andreas. "Sizin inceliğiniz bu yalnızca, ama ben minnettarım. Size uzun zamandır iki yüz frank borçluyum ve ödemeye fırsatım olmadı, aziz genç bayan!"

"Bana borcunuz yok, ama çantamda biraz param var, buyurun alın ve gidin. Çünkü annemle babam birazdan burada olacaklar."

Kız bunun üzerine küçük çantasından yüz franklık bir banknot çıkarıp Andreas'a verdi.

Woitech olup biteni aynadan izledi, sendeleyerek sandalyesinden kalktı, iki Pernod söyledi ve birlikte içmek üzere bizim Andreas'ı tezgâha sürüklemeye çalıştı. Bizim Andreas tezgâhın başına gitmeye hazırlanırken çuval gibi yere yığılıyor ve bistroda Woitech dahil herkes korkuyor. En çok da adı Teresa olan kız. Yakınlarda ne bir doktor ne de eczane olduğu için Andreas'ı şapelin içine, hem de kutsal malzeme odasına taşıyorlar, çünkü garsonlar inançsız olsalar da papazların ölmekten ve ölümden az çok anladığını düşünüyorlar; adı Teresa olan kız da dayanamayıp onlarla gidiyor.

Böylece bizim zavallı Andreas'ı kutsal eşya odasına götürüyorlar; artık ne yazık ki konuşamıyor, elini küçük alacaklıya borçlu olduğu paranın bulunduğu ceketinin sol cebine atmak istercesine bir hareket yapıp, "Fräulein Teresa!" diyor ve son nefesini verip ölüyor.

Tanrı hepimize, biz ayyaşlara böyle kolay ve güzel bir ölüm bahşetsin!

Modern Klasikler Dizisi - 204

Avusturyalı yazar Joseph Roth'un yapıtlarında önemli bir yer tutan yersiz yurtsuzluk temasının temelinde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun çöküşü ve Avrupa'da faşizmin yükselişi yatar. Roth, 1933 yılında Hitler'in iktidara gelişiyle, o sırada yaşadığı Almanya'yı terk ederek ömrünün son yıllarını sefalet içinde geçirdiği Paris'e göçmüştü. *Aziz Ayyaş Efsanesi*, 1939 yılında ölümünden hemen önce tamamladığı son yapıtıdır. Politik açıdan kendini tehdit altında hissettiği, otel köşelerinde ekonomik sorunlarla boğuştuğu, dostlarının ve meslektaşlarının ölümüyle sarsıldığı bu sürgün günlerinde, kendi kişisel trajedisini gamsız, tasasız ve parlak bir modern "efsaneye" dönüştürmüştür. Roth, köprü altlarında yaşarken, birkaç gün içinde yaşam koşullarını değiştiren bir dizi mucizeyle karşılaşan berduş Andreas'ın "büyülü" öyküsünde, Yahudi kökenine karşın Katolikliğe de büyük önem verdiğini anıştırır.

JOSEPH ROTH (1894-1939): 20. yüzyılın en büyük yazarlarından Joseph Roth, Doğu Galiçya'daki Lemberg (bugün Ukrayna topraklarındaki Lviv) yakınlarında bulunan Brody'de dünyaya geldi. Büyük bir Yahudi nüfusuna sahip olan ve Yahudi kültürünün önemli bir rol oynadığı bu kasabada annesi tarafından büyütüldü. Lemberg ve Viyana'da öğrenim gördükten sonra 1916-1918 yılları arasında Avusturya-Macaristan Ordusu'nda görev yaptı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Viyana ve Berlin'de gazeteci olarak çalıştı. 1923'ten 1932'ye dek *Frankfurter Zeitung*'a katkıda bulundu. Bu dönemde en iyi romanı olarak kabul edilen *Radetzkymarsch* (Radetzky Marşı) da dahil olmak üzere birkaç roman yazdı. Nazilerin 1933'te iktidara gelmesinin ardından Paris'e göçtü ve bu şehirde yaşama veda etti. Verimli bir yazar olan Roth'un diğer önemli yapıtları arasında *Die Kapuzinergruft* (1938; İmparator Mezarlığı) ve *Der stumme Prophet* (1966; Sessiz Peygamber) sayılabilir.

THG
270605
UBT

9 786254 292019